

Zabava in pouk.

Kako je nastala voda na zemlji.

Predno je zemlja dobila in ohranila določeno lice, morala se je iz prvega spreminjati in preobraževati. Dasiravno pa naravne sile tudi sedaj ne mirujejo, in se obraz zemlje vedno spreminja — letni časi — vendar ima zemlja za nas terden in stanoviten obstoj.

Vernimo se k zgodovini o nastanku zemeljskega poveršja in življenja na njem. Terda skorija, ki se je naredila krog žarečega središča, nikakor niso tla, na katerih živimo. Ono skorijo obdajajo razne plasti več milj debele. Te plasti so sčasoma postale podlaga prebivališču in razvitku kličočih rastlin, gibajočih živali in konečno mislečih bitij — ljudij.

Slehern se je gotovo že vprašal, kje da je takrat voda bila, ko se je zemlja vsled ohlajenja obdala s kamenito skorijo, a zdaj pa toliko poveršja zemlji zaliva.

Odgovor na to je pa ta-le:

Po svoji naravi je voda kapljivotekoča, ako se ne ogreje čez 80 stopinj R. Do te stopinje ogreta pa se razpari v vodni puh, ki se z zrakom pomeša ter v njem na veke ostane nespremenjen, da se le ne ohladi.

Tak vodni puh, taka vodna sopara nas vsak dan z zrakom vred obdaja. Ta zrak dihamo v sé. Ko se pa zrak ohladi ali z merzlejim zrakom pomeša, zbira se vodna sopara v majhne kapljice, ki se nam v velikih meglah pokazujejo, ali pa visoko v zraku kot oblaki plavajo. Ako se óne drobne kapljice sprijemajo, še bolj ohladivše se, v večje kapljice, padajo kot dež, sneg ali toča na zemljo, kjer narejajo vse vodovje.

Še sedaj se ima vsa voda na poveršji zemlje in v globočini morja spreminjati v vodno soparo, potem plavati v zraku in konečno zopet liti na tla kot nova voda. Toraj se tudi neizmerno vodovje ravna po krogotoku vsega spreminjevanja, kar je znak vseh stvari na zemlji.

Ob času, ko se je zemlji poveršje vterjevalo, gotovo ni bilo vode še nikjer; a bila sta kislec in vodenec, obstojna dela vode, nevezana v ozračji drug poleg drugega, kar pri takratni čez vse mere visoki stopinji toplote drugače ni moglo biti; prav tako, kakor se dandanes tudi razkroji v svoja obstojna plinova dela, kadar presilna toplina nanjo deluje. Kislec in vodenec sta se pa potem kmalu spojila v vodno soparo, ko se je zemlja do primerne stopinje ohladila. Ona vodna sopara je morala mogočno uplivati pri daljnem preobraževanju zemljinega poveršja, in to hočemo na dalje bolj premišljevati.

Ako se spominjamo onega časa, ko je zemlja ohladivša se naredila krog sebe terdo kamenito skorijo, moramo pripoznati, da je bila ta sko-

rija početkom toliko razgreta, da nijedna kaplja ni padla na tla, ki bi se ne bila v istem hipu zopet v paro spremenila. Nasprotno pa je visoko v zraku bilo takrat toliko merzlo, ko je okamenelo poveršje zakrivalo ogenj v notranjem zemlje, da se je sopara dospešva v visočino zbirala v oblake, ter v vodne kapljice in dež.

Odsihdob je sodelovala voda v preobraževanje, v nadaljno stvarjenje zemlje.

Le mislimo si, da ob istem času voda vseh morjá, jezer in rek ni obdajala zemlje kot kapljiva voda, temuč kot vodna sopara. Iz tega moramo soditi, da je zemlja morala imeti krog sebe razun kamenitih oklepov tudi neizmerno veliko odejo od sopara. V to soparično odejo spreminjevala se je vedno zgornja plast, t. j. hladnejša v vodo, ki se je šumčč razlivala na zemljo. A tu je padala na razbeljeno kamenje, kjer je zopet zavrela ter se na mah v soparo razperšila. Iz tega uvidimo, da je to vrenje moralo se veršiti s tako strašno silo, s sikanjem, šumenjem in bučenjem, kakoršnega človeški um ne more pojmiti. Cela morja buhnila so na zemljo, tu izsoparjena verglo je je kvišku, v ozračji zopet zvedenela planila so na kamenje, da so iz nova zavrela ter dvignila se navzgor. Le pomislimo, da se ta prikaz, spreminjevanje vode v soparo in sprememba sopare zopet v vodo, že pri naših parostrojih z viharnim veršenjem godí, da se poleg teh prikazov vedno tudi prikazi elektrike nahajajo, mej katerimi se iskre utrinjajo. Domislimo si, da je takrat ogenj v znotranjem zemlje zakrit bil še le s tanko odejo, in da so električna plamena vedno pretvarjajočega se soparnega ozračja iz zemlje vzbujala sorodna plaména. Pri tem pa je gromelo, ploha se je vlivala na ploho in mej neprestanim bliskom bluvala je zemlja iz sebe plamena stresajoča in razdevajoča kamenito svojo poveršno skorijo. A vse to se ni godilo samo več dni, mescev in let, temuč skozi stoletja, morebiti tudi tisočletja, dokler ni bila kamenita odeja dosti debela, ohlajena ter sposobna, morja sterpeti po sebi ter jih zbirati v velikih globočinah. Stavimo si le pred svoje oči tako sliko, kolikor nam to naša domišljija dopušča, in umeli bodemo nekoliko, kaki potresi so spremljevali nastanek velikanskega vodovja na zemlji.

Dopisi in novice.

— Iz seje c. k. dež. šl. svéta za Kranjsko dné 19. septembra 1878.

Na dnevnem redu je bilo:

Slavnemu c. k. ministerstvu, ki je vprašalo, se li dajo troški znižati za ude c. k. deželnih in okrajnih šolskih svétov, ki potujejo k sejám, je bil odposlan primeren nasvèt.

Učiteljska plača za ljudsko šolo v Tersteniku je bila določena.